

סימן שלט

שאלה: א. מה ההבדל בין מי שהוא גוסס לבין אדם שנמצא שהוא טריפה בודאי.
 ב. האם מותר לעשות השתלת לב מאדם שהוא במצב גסיסה ולחילופין מאדם
 שהוא במצב של טריפה. ג. האם מתאבלים על אדם שנולד טריפה או שאר
 מומין שסופו למות.

יתכן שהוא לא מן הרוב. ובשיטה מקובצת ב"ק דף עב'. כתב בשם הר"י מיגא"ש שביאר שטריפה איקרי מי שנתחדש בו אחד מי"ח טריפות כמו ניקב קרום של מוח וכיוצא בו דסופו למות ואפילו שעדין הוא חי, אבל זה המוכה לא אירע בו אחד מי"ח טריפות והוא בריא בכלל אבל אם הוא חולה שנחלש מאותם המכות והוא כגוסס וכל איבריו ניצולים מהמאורעות שיהיה בהם טריפה, ועכ"ז נפשו תיחלה עד שתמות, הואיל וכל אבריו ניצולים מהמאורעות שיהיה בהם טריפה עם היות שנחלשה נפשו מ"מ חי יקרא עד שימות והיה אפשר שתחיה נפשו אחר זה ויתקיים שנים רבות ויש נולד בו אחד מי"ח טריפות עם היות שהוא הולך על רגליו הוא כמת שא"א לו לחיות ולא יתרפא אותה המחלה עכ"ל.

כאמור נמצינו למדים מדברי השיטה מקובצת שיש הבדל היכא שיש ריעותא של אחד מי"ח טריפות דאז חשיב כמת לדין גוסס שנחלש ונוטה למות דחשיב כחי ולכן אסור לקרב את מיתתו בשום דבר ופעולה כל שהיא ומכיון שכן חייבים לחלל עליו

כתב מרן בס"א הגוסס הרי הוא כחי לכל דבריו אין קושרין לחייו ואין סכין אותו ולא פוקקין את נקביו ואין שומטין הכר מתחתיו וכו' עד ואין מעמצין עיניו עד שתצא נפשו וכל המעמץ עם יציאת הנפש הרי זה שופך דמים.

ואיתא בשהנדרין דף עח' ע"א. בד"ה אמר רבא הכל מודים בהורג את הטריפה שהוא פטור בגוסס בידי שמים שהוא חייב, לא נחלקו אלא בגוסס בידי אדם מר מדמי ליה לטריפה ומר מדמי ליה לגוסס בידי שמים מאן דמדמי ליה לטריפה מאי טעמא לא מדמי ליה לגוסס בידי שמים, גוסס בידי שמים לא איתעביד ביה מעשה האי איתעביד ביה מעשה, ומאן דמדמי ליה לגוסס בידי שמים מ"ט לא מדמי ליה לטריפה, טריפה מחתכי סימנים, הא לא מחתכי סימנים.

וביד רמ"ה שם ביאר החילוק שבין גוסס בידי שמים ובין טריפה. דאית דאמרי מיחתכי סימני חיותיה, וידיע דלא חיי, האי לא מיחתכי סימני, כלומר לא נראו בו סימני טריפה ואפשר דחיי, מכיון שלא נאמר כל הגוססין למיתה אלא רוב ומכיון שכן

את השבת ועיין דרכי יוסף אור"ח סי' שכט' ס"ד ושבות יעקב ח"א סי' יג'. ולכן כל זמן שלא ברור שהחולה אמנם ודאי מת הוא נקרא חי וחייב הרופא להשתדל לטפל בו בכל מה שאפשר

וראוי לעשות כל פעולה אפשרית של החייה. כל זמן שיש סיכוי כל שהוא שהחולה חי עדיין. ואפילו כשקיימת תקווה מועטה שהחולה יישאר בחיים ואפילו חיי שעה בלבד עושים.

האם אפשרי לעשות השתלת לב מאדם גוסס או מטריפה

והנה הרמב"ם בהלכות רוצח פ"ב ה"ז כתב שההורג את הגוסס חייב ע"כ. וכפי הנאמר לעיל דהוא חשיב כחי לכל דבריו ואפילו שע"י זה החולה שקיבל את הלב יחיה זמן ארוך, גוסס חשיב כבריא וכשם שאסור לתרום מבריא ה"ה מגוסס והעושה כן חשיב כרוצח ממש, אולם בזמן שהוא במצב של טריפה כיון שההורג טריפה אינו חייב מיתת בית דין, אע"פ שהוא איסור חמור, האם בנידון זה יהיה מותר להוציא הלב לצורך הצלת חולה לפנינו.

כיון דביארתי לעיל דלאו נפש הוא, א"כ ל"ש מאי חזית אינו חייב למסור נפשו ומסיים ומ"מ צ"ע עכ"ל. מ"מ המנחת חינוך לא הסיק בדין הורג טריפה ונשאר בצ"ע ובשו"ת בית יצחק ביור"ד ח"ב סי' קסב' וכן באור"ח סי' יח' ס"ק טו' כתב שההורג טריפה פטור רק מספק, שמא אינו יכול לחיות מחמת טרפותו וספק נפשות להקל, אבל אילו ידעין בודאי דזה יכול לחיות מחמת טרפותו י"ב חדש חייב מיתה אם הרג טריפה ע"כ.

ומפשטות דברי הנודע ביהודה בתשובה נראה שאסור להרוג טריפה ושם במהד"ת חו"מ סי' נט' בתשובה להגא"ר ישעיה פיק. כתב וז"ל ומה שתמה על הרמב"ם פ"א מרוצח ה"ט שכתב במקשה לילד שחותכין העובר הטעם מפני שהוא כרודף, ותיפוק ליה אפילו אינו רודף הורגין אותו שאין חייבים על הריגתו להציל את אמו שחייבים על הריגתה, אני תמה על תמיהתו ואטו מי הותר להרוג את הטריפה להציל את השלם, זה לא שמענו מעולם, ומה בכך שעל הטריפה אינו חייב, מ"מ איסור בידים עושה להרוג הטריפה ואפילו שבת

החמורה מחללין על חיי שעה, ולהציל את השלם, אם אינו מציל הוא שב ואל תעשה וכו'.

ונראה דמ"מ גם לנו"ב בהורג את הטריפה אינו חייב מדאורייתא וכמו דעת המנ"ח הנ"ל דבאונסין אותו להרוג את הטריפה לא שייך למימר מאי חזית דדמא דידך סומק טפי, מ"מ ודאי דס"ל שאסור להרוג את הטריפה.

והנה בשו"ת ציץ אליעזר בח"ט סי' יז' פ"ו ופ"י ס"ק ה' אחר שהוא מביא את דברי מנחת חינוך הנ"ל כתב אבל באמת נראה דאין כל דמיון בין הנידונים ואין להשוות מזה על זה כלל דשם בנידון המנ"ח הרי ישנם דורשים או דמו של זה או דמו של זה, והתורה הרשתה לאדם שיכול להציל את נפשו ע"י שיעבור אחת מן העבירות שבתורה חוץ מג' עבירות, ועל כן סובר המנ"ח דמכיון דהריגת טריפה אין עבירה של שפיכות דמים, ונחשב זה רק כעובר אחת משאר העבירות שבתורה, לכן מותר לו להציל נפשו בדמו של זה שמוכנים לקבל תמורתו, זאת אומרת, דמותר זאת בהיות שלא דורשים דווקא דמו שלו, וגם הוא

בעצמו הוא שמציל עצמו בדמו של זה, אבל משא"כ בנידוננו, הרי איכא בזה תרתי לגריעותא, ראשית שלא דורשים כרגע דמו של הטריפה, ורק החולה השני דורש דמו, כדי להציל את עצמו מרדת שחת ושנית לא הנפגע והחולה בעצמו הוא שמוסר את דמו של זה עבורו אלא אדם שלישי דהיינו הרופא כו' ועוד אפילו אם הטריפה יביע הסכמתו לכך גם כן, יש ספק גדול אם יוכל לוותר על חיי השעה שלו, כי בעצם הבעלות על חיי האדם היא של רבונו של עולם וכו' עכ"ל.

הרי שהחמיר לקחת תרומה מאדם שסופו למות ולא רק כשהוא גוסס אלא גם טריפה שעתה יש בו ריעותא ודאית ואפילו בכדי להציל נפש אחרת מהטעם שאסור לוותר אפילו על חיי שעה ומכלל האמור יוצא לאמר שאסור בהחלט להשתיל לב מאדם שהוא טריפה בודאי וכ"ש שאדם שהוא גוסס כדי להציל חיי ישראל אחר והכי פסקו גאוני דורינו עיין שו"ת אג' משה יור"ד ח"ב סי' קעד' וציץ אליעזר הנ"ל ובחלק י' סי' כה'. ושו"ת מנחת יצחק ח"ה סי' ז' וט' ועוד.

האם מתאבלים על מי שנולד טריפה או שאר מומין שסופו למות

נשלמה יצירתו משא"כ טריפה שכלו לו כל חודשיו ויחיה, אלא שליקויו גרם לו שלא יחיה זמן מרובה ולכן לא הוי דינו כנפל, ואף שלעניין רציחה

הנה בבית מועד פרק כד' סעיף יא' כתב שיש אומרים שיש להתאבל על טריפה ובהערה שם כתב דלא דמי לנפל משום דשאני נפל, עדיין לא

חשיב כגברא קטילא הוא וכפי שהבאנו לעיל שההורגו פטור בשונה מהורג גוסס, בכ"ז מתאבלים עליו וחילו מדברי מלכיאל ח"ב סו"ס צח' ומנח"י ח"ט סי' קב'. ועוד עיי"ש.

והן אמת דאין לדמות בטריפות, שיש טריפות כגון מה דאיתא בסימן שע' מי שנשברה מפרקתו ורוב בשר עמו וזקן אפילו בלא רוב בשר וכן מי שנקרע מגבו כדג אפילו עדיין חי

על כן מן האמור באנו למסקנא: גוסס חשיב כחי לכל דבריו ולכן אסור לקרב את מיתתו בשום פעולה כל שהיא וההורגו חייב אע"פ שנחלש מאד ונוטה למות ולכן הרופא חייב להשתדל לטפל בו בכדי להחיותו ואפילו לצורך חיי שעה ומכיון שכן מחללים עליו את השבת. כיון שלא נאמר אלא רוב הגוססין למיתה ולא כל, ומכיון שכן יתכן שהוא לא מן הרוב וההורגו חייב משא"כ טריפה, כתב השיטה מקובצת בשם הר"י מיגא"ש שטריפה הוא מי שנתחדש בו אחד מי"ח טריפות כמו ניקב קרום של מח כיוצא בו דסופו ודאי למות ואפילו עדיין חי הוא וכדאיתא בסנהדרין דף עח. בד"ה אמר רבא הכל מודים בהורג את הטריפה שהוא פטור, מכיון שמיחתי סימני חיותיה, וממילא חשיב כמת ולמרות זאת כמובן שאסור לגרום למיתתם ומכיון שכן אסור לנתק כל מכשיר

חשוב כמת, ואם נעשה כך כתוצאה מתאונה בעודו בבטן אמו ויצא אחר שנשלמו לו חודשיו מ"מ יש להסתפק אם כגון זה מתאבלים עליו. ומה שבסימן שע' מיירי בכל אדם לאחר שהגדיל ודאי שמתאבלים עליו אלא ששם מיירי לדין טומאת מת שמטמא וכהן אסור להיות שם, דאפילו עדיין חי הוא חשיב כמת ולאפוקי גוסס עיי"ש.

שעליהם וכן את החמצן וכמו כן להפסיק מזון ונוזלים ואפילו שהגוסס או הטריפה מתייסרים ואין לשמוע לבנים וקרובים ואפילו לא להסכמתם הקודמת של הגוסס או הטריפה משום דחייהם הוא בידי הבורא בלבד, שהוא אדון הנשמות ורבון כל המעשים עלי אדמות ועיין באגרות משה יור"ד ח"ג סימן קלב' מה שכתב באדם שהוגדר כצמח בפי הרופאים.

הנה הבאנו בזה את דברי הרמב"ם בהלכות רוצח בפ"ב ה"ז שכתב שההורג את הגוסס חייב כיון שהוא חשיב כחי לכל דבריו, ואפילו שהמקבל את הלב יחיה זמן רב. ולכן אסור לתרום מגוסס בשום מצב וכפי שהסיקו פוסקי זמנינו בשו"ת אג' משה יור"ד ח"ב סי' קעד' וציץ אליעזר בחלק י' סי' כה' ועוד ושו"ת מנחת יצחק ח"ה סי' ז' וט' ועוד. והוא הדין אדם שהוא בחזקת טריפה ומה

פכ"ד סעיף יא' שכתבו בשם י"א שיש להתאבל על אדם טריפה שנפטר וביאר שם בהערה דלא דמי לנפל משום דנפל עדיין לא נשלמה יצירתו משא"כ טריפה שכבר כלו לו כל חודשיו אלא שלקוי הוא שיש בו גורם שלא יחיה זמן רב ואע"פ שלדין רציחה חשיב כגברא קטילא ולא חייבים מיתה על רציחתו מ"מ יש להתאבל על טריפה.

סימן שמ'

שאלה: א. לדעות דס"ל שגם בקריעה אזלינן בתר המיקל, האם גם כשיחיד נגד המרובים. ב. במקום שיש מנהג ברור לאסור לא אמרינן בזה הלכה כדברי המיקל. ג. מהיכן נלמד דין קריעה בעמידה ומה יהיה הדין כשקרע בזמן שנשען ונסמך על דבר אחר. ד. האם קרובו של האבל חייב לקרוע ולהתאבל בפניו. ה. מה דינם של רופאים ועובדים בבית חולים בחיוב קריעה בשעת יציאת נשמה. ו. נחלקו הרמב"ם והטור בזמן קריעה על חכם שמת האם הוא ביום שמועה או רק ביום הספד. ז. מהי ההגדרה של בגד שאותו חייבים בקריעה ומה עם טלית קטן החופה את הגוף והאם מותר להחליף בגדים יקרים לזולים ומה דין סוודר. ח. האם והיבדיל שנאמר באביו ואמו זה חלק בהלכות

שאיתא במאירי בסנהדרין דף עב' שאם היו סיעה של בני אדם והיה ביניהם טריפה שהדין שאם ביקשוהו להריגה ואם לאו יהרגו כולם שהדין שימסרוהו ואל יהרגו שהרי ההורגו פטור, וכן איתא במנחת חינוך מצווה רצו' דטריפה לא חשיב כנפש חי וגם בזה נשאר בצ"ע. עיין בנודע ביהודה בשו"ת שכתב ואטו למי הותר להרוג את הטריפה, בכדי להציל את השלם ואפילו שבת החמורה מחללין על חיי שעה ומה שכתב המאירי שימסרוהו ולא יהרגו כולם אפשר דשאני התם דלהצלת רבים. ומ"מ גם לדעות הנ"ל הורג את הטריפה באונסין ובכך לא שייך לומר מאי חזית דדמא דידך סומק טפי ועיין בציץ אליעזר ח"ט סי' יז' ו' ופ"י ס"ה דכתב דאיכא בזה תרתי לגריעותא ראשית שלא דורשים כרגע דמו של הטריפה ורק החולה השני דורש דמו כדי להציל את עצמו מרדת שחת, ושנית לא הנפגע והחולה בעצמו הוא שמסר את דמו של זה עבורו אלא אדם שלישי דהיינו הרופא וכו' ונוסף לכך אפילו אם הטריפה יביע הסכמתו לכך גם כן יש ספק גדול אם יוכל לוותר על חיי השעה שלו כי הבעלות המוחלטת על חיי האדם הוא רבונו של עולם.

הנה הדבר מלכיאל סו"ס צח' ומנח"י ח"ט סימן קב' וכן איתא בבית מועד